

Soạn văn lớp 8:

Bài Nói giảm nói tránh

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN

1. Thế nào là nói giảm nói tránh

- Nói giảm nói tránh là biện pháp tu từ dùng cách biểu đạt tế nhị, uyển chuyển, tránh gây cảm giác quá buồn đau, ghê sợ, nặng nề, tránh thô tục, thiếu văn hóa.

- *Ví dụ:*

+ Nguyễn Khuyến khóc người bạn già của mình:

Bác Dương thôi đã thôi rồi

Nước mây man mác ngậm ngùi lòng ta

"Thôi đã thôi rồi" thông báo một cái tin đột ngột, đau buồn, đồng thời cũng là một lời kêu tuyệt vọng trước định mệnh phũ phàng.

+ Khi biểu thị thái độ nhã nhặn, tránh thô tục, thiếu lịch sự, người sử dụng ngôn ngữ cũng thường dùng cách nói tránh.

Ví dụ: Cháu nhà tôi học chưa được khá

"Chưa được khá" được dùng thay cho "học kém".

2. Các cách nói giảm nói tránh

- Trong hoạt động giao tiếp, người sử dụng ngôn ngữ thường dùng các từ đồng nghĩa để nói giảm nói tránh. Các từ Hán Việt thường được dùng trong trường hợp này để tránh gây những ấn tượng cụ thể. Ví dụ:

Thường nói:

- tử thi, thi hài

- chiến sĩ

- còn nhiều tồn tại cần khắc phục

Không nói:

- xác chết

- lính
- yếu kém
- Dùng cách phủ định từ ở mặt tích cực trong cặp từ trái nghĩa:

Ví dụ:

- + "Chị ấy xấu" có thể thay bằng "Chị ấy không đẹp lắm".
- + "Anh ấy hát dở" có thể thay bằng "Anh ấy hát chưa hay"
- Dùng cách nói trống:

Ví dụ: "Ông ấy sắp chết" có thể thay bằng " Ông ấy chỉ... nay mai thôi"

II. RÈN LUYỆN KỸ NĂNG**1. Thay các từ gạch chân bằng các từ đồng nghĩa để thể hiện cách nói giảm nói tránh trong các câu sau:**

- a. Chiếc áo của cậu xấu quá.
- b. Canh nấu quá mặn.
- c. Đây là lớp học của trẻ bị mù mắt, còn kia là lớp học dành cho trẻ bị điếc tai.
- d. Ông tôi làm gác cổng ở trường.

Gợi ý:

Có thể lựa chọn trong các cách nói sau đây để thay cho những từ gạch chân: không đẹp lắm, chưa được ngọt, khiêm thị, khiêm thính, bảo vệ.

2. Hãy tìm và phân tích biện pháp nói giảm nói tránh trong các trường hợp sau:

- a. Nửa chừng xưa thoát gậy cành thiên hương.

(Nguyễn Du)

- b.

Bống lèo chóp đở

Thôi rồi, Lượm ơi.

(Tố Hữu)

- c. Thầy cô Pha chỉ chê có mỗi một câu: "Phải cái nhà nó khí thanh bạch" thì mẹ cô Pha kêu lên rằng: "Chao ôi, thầy nó chỉ nghĩ lẫn thần sự đời. Nghèo thì càng dễ ở với nhau.

Tôi chỉ thích những nơi cũng tiềm tiệm như mình".

(Tô Hoài)

d.

*Ông mất năm nao? Ngày độc lập
Buồm cao đỏ sóng bóng cờ sao
Bà về năm đói làng treo lưới
Biển động, Hòn Me giặc bắn vào.*

(Tố Hữu)

e.

*Bác đã lên đường theo tổ tiên
Mác - Lênin, thế giới người hiền.*

(Tố Hữu)

Gợi ý:

- a. Gãy cành thiên hương nói về cái chết
- b. Thôi rồi sự hy sinh
- c. Thanh bạch, tiềm tiệm cái nghèo
- d. Mất, về cái chết
- e. Lên đường theo tổ tiên cái chết

3. Tìm trong văn học 3 ví dụ về nói giảm nói tránh.

Gợi ý:

Mẫu:

*Người nằm dưới đất ai ai đó...
Giang hồ mê chơi quên quê hương*

(Tản Đà)